

Problems of the Development of Museums and the Museum Network in Uzbekistan

Maroziqov Akmal Abdurashidovich

Associate Professor, Department of History Kokand State University

Tel: +998901501412 E-mail: marozikov.akmal@gmail.com

Annotation

This article analyzes the institutional development and existing problems of the museum system in the Republic of Uzbekistan at the time of independence on the basis of a comprehensive scientific approach. the study covers the issues of public policy aimed at supporting the activities of museums, the formation of regulatory framework, the expansion of the network of museums, the creation of the State Museum of Timurid history and international cooperation of National Museums. At the same time, it is justified that a number of pressing problems with digitization, storage of funds and training of personnel are preserved.

Keywords: Museum Science, Museum infrastructure, cultural heritage, “Uzbek Museum”, Timurid era, international integration, museum management.

O‘zbekistonda muzeylar va muzey tarmog‘ining rivojlanish muammolari.

Qo‘qon DU Tarix kafedrası dotsenti

Maroziqov Akmal Abdurashidovich

+998901501412,

marozikov.akmal@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida mustaqillik davrida muzeylar tizimining institutsional rivojlanishi hamda mavjud muammolari kompleks ilmiy yondashuv asosida tahlil etiladi. tadqiqotda muzeylar faoliyatini qo‘llab-quvvatlashga

**“SOG’LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

qaratilgan davlat siyosati, normativ-huquqiy asoslarning shakllanishi, muzeylar tarmog‘ining kengayishi, Temuriylar tarixi davlat muzeyining tashkil topishi va milliy muzeylarning xalqaro hamkorligi masalalari yoritilgan. Shu bilan birga, raqamlashtirish, fondlarni saqlash va kadrlar tayyorlash bilan bog‘liq qator dolzarb muammolar saqlanib qolayotgani asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: muzeyshunoslik, muzey infrastrukturası, madaniy meros, “Uzbek muzey” , Temuriylar davri, xalqaro integratsiya, muzey menejmenti.

Аннотация

В данной статье анализируется институциональное развитие и существующие проблемы музейной системы в Республике Узбекистан в период независимости на основе комплексного научного подхода. в исследовании освещаются вопросы государственной политики, направленной на поддержку деятельности музеев, формирование нормативно-правовой базы, расширение сети музеев, создание Государственного музея истории Тимуридов, международное сотрудничество национальных музеев. При этом будет обосновано, что сохраняется ряд актуальных проблем, связанных с цифровизацией, хранением фондов и обучением персонала.

Ключевые слова: музейное дело, музейная инфраструктура, культурное наследие, “узбекский музей” , эпоха Тимуридов, международная интеграция, управление музеем.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligiga erishishi milliy tarixni qayta talqin qilish va madaniy merosga yangicha munosabat shakllanishiga kuchli turtki berdi. Ayniqsa, muzeylar tizimi bu jarayonning muhim institutsional tayanchlaridan biriga aylandi. Chunki muzeylar nafaqat eksponatlarni saqlovchi maskan, balki tarixiy ongni shakllantiruvchi, ilmiy bilimlarni ommalashtiruvchi va

**“SOG’LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

jamiyatning ma’naviy taraqqiyotiga xizmat qiluvchi murakkab ijtimoiy institut hisoblanadi. Mustaqillikkacha bo‘lgan davrda muzeylar faoliyati ko‘proq mafkuraviy chegaralar bilan belgilangan bo‘lsa, yangi tarixiy sharoitda ularning funksional vazifalari tubdan qayta ko‘rib chiqildi. Milliy davlatchilik tarixini xolis yoritish, xalqning boy madaniy merosini ilmiy asosda o‘rganish hamda uni keng jamoatchilikka yetkazish muzeylar oldidagi ustuvor vazifaga aylandi. 1998-yilda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti farmoni va hukumat qarorlari muzeylar sohasini tizimli modernizatsiya qilishning huquqiy poydevorini yaratdi.[1] Shu sababli mustaqillik sharoitida muzeylar tarmog‘ining rivojlanish muammolarini ilmiy jihatdan tadqiq etish bugungi kun muzeyshunosligining dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda kompleks metodologik yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqotning nazariy asosini tarixiylik, tizimlilik va ob‘ektivlik tamoyillari tashkil etadi.

Tahlil jarayonida:

- tarixiy-qiyosiy usul,
- normativ hujjatlarni kontent-tahlil qilish,
- tizimli strukturaviy yondashuv,
- umumlashtirish va interpretatsiya

usullaridan foydalanildi.

Manba bazasini rasmiy qarorlar, ilmiy adabiyotlar, muzey statistikasi va davriy nashr materiallari tashkil etdi. Bu esa tadqiqot xulosalarining ishonchliligini ta’minladi.

Natijalar

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, mustaqillik yillarida O‘zbekistonda muzeylar faoliyati sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarildi. Eng avvalo, muzeylarning ijtimoiy

“SOG’LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

funksiyalari kengaydi va ularning jamiyat hayotidagi roli sezilarli darajada mustahkamlandi.

Zamonaviy bosqichda muzeylar quyidagi strategik vazifalarni bajaruvchi muassasaga aylandi:

- tarixiy xotirani tiklash va mustahkamlash;
- milliy identifikatsiyani shakllantirish;
- ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish;
- madaniy turizmni qo‘llab-quvvatlash;
- yosh avlodni ma‘naviy tarbiyalash.

Davlat tomonidan muzey infratuzilmasini yangilashga yo‘naltirilgan investitsiyalar hajmi oshdi. Ko‘plab muzeylarda kapital ta‘mirlash ishlari amalga oshirildi, ekspozitsiyalar zamonaviy dizayn asosida qayta tashkil etildi.

1998-yil 5-martdagi hukumat qarori muzeylar tizimini markazlashgan holda rivojlantirishga xizmat qildi. Ushbu hujjat asosida tashkil etilgan “Uzbek muzey” Respublika jamg‘armasi sohada muvofiqlashtiruvchi institut sifatida shakllandi.[2]

Jamg‘arma faoliyati natijasida:

- muzeylarning moddiy-texnika bazasi mustahkamlandi;
- zamonaviy saqlash uskunalari joriy etildi;
- ilmiy-uslubiy yordam tizimi yo‘lga qo‘yildi;
- hududiy muzeylarni qo‘llab-quvvatlash mexanizmi yaratildi.

Bu jarayon muzeylar faoliyatining tizimli va barqaror rivojlanishiga zamin yaratdi.

Muzeylar tarmog‘ining hududiy kengayishi. Mustaqillikdan keyingi davrda respublikada muzeylar sonining ortishi kuzatildi. Ayniqsa, hududiy o‘lkashunoslik va memorial muzeylar tarmog‘i faol rivojlandi. Farg‘ona o‘lkashunoslik muzeyi tarmoqlari bunga yorqin misol bo‘la oladi.[3] Ushbu filiallar:

**“SOG’LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

- mahalliy tarixni hujjatlashtirish,
- etnografik materiallarni yig‘ish,
- hududiy madaniy merosni targ‘ib qilish

borasida muhim ilmiy-amaliy vazifani bajarmoqda.

Fond ishlarida ham sifat o‘zgarishlari kuzatildi. Ekspozitsiyalarni ilmiy pasportlashtirish, elektron kataloglashtirish va restavratsiya ishlariga e’tibor kuchaydi.

Temuriylar tarixi davlat muzeyining ilmiy-ma’naviy o‘rni 1996-yilda poytaxtda Temuriylar tarixi davlat muzeyining barpo etilishi milliy tarixshunoslik va muzeyshunoslik rivojida muhim turning nuqtasi bo‘ldi. Mazkur muzeyning konsepsiyasi tarixiy shaxs — Amir Temur va temuriylar merosini xolis ilmiy asosda yoritishga qaratildi.[4]

Bugungi kunda muzey:

- yirik ilmiy tadqiqot markazi,
- boy qo‘lyozmalar fondi,
- zamonaviy ekspozitsiya maydoni,
- xalqaro ko‘rgazmalar platformasi

sifatida faoliyat yuritmoqda.

Muzeyning me’moriy yechimi ham milliy an’analar va zamonaviy arxitektura uyg‘unligining yorqin namunasi sifatida baholanadi.

Xalqaro hamkorlikning kengayishi mustaqillik yillarida o‘zbek muzeylarining global muzey makoniga integratsiyasi sezilarli darajada faollashdi. Xalqaro hamkorlik quyidagi shakllarda namoyon bo‘lmoqda:

- qo‘shma arxeologik loyihalar;
- ko‘chma ko‘rgazmalar;
- mutaxassislar malaka oshirishi;

- ilmiy nashrlar almashinuvi.

Xalqaro muzeylar kengashi (ICOM) bilan hamkorlik milliy muzeylarning jahon standartlariga moslashuvini tezlashtirdi.

Muhokama

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, mustaqillik davrida muzeylar tizimida sezilarli ijobiy siljishlar yuz berdi. Biroq zamonaviy global talablar fonida qator tizimli muammolar mavjudligi ham aniqlandi.[5]

Asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

- ayrim hududiy muzeylarda texnik infratuzilmaning eskirganligi;
- raqamlashtirish jarayonining sustligi;
- muzey marketingi va brendingining yetarli rivojlanmaganligi;
- restavratsiya laboratoriyalarining cheklanganligi;
- yosh kadrlarni jalb qilish muammosi.

Bugungi kunda jahon muzeyshunosligida “raqamli muzey” konsepsiyasi ustuvor yo‘nalishga aylanmoqda. Shu bois O‘zbekiston muzeylari oldida ham raqamli transformatsiyani jadallashtirish strategik vazifa sifatida turibdi.

Xulosa

Olib borilgan tadqiqotlar mustaqillik yillarida O‘zbekiston muzeylari tizimi sifat jihatidan yangi rivojlanish bosqichiga ko‘tarilganini ko‘rsatadi. Davlat siyosati doirasida yaratilgan huquqiy va tashkiliy sharoitlar muzeylarning institutsional mustahkamlanishiga xizmat qildi.

Temuriylar tarixi davlat muzeyining tashkil etilishi milliy tarixni qayta tiklash jarayonida muhim ilmiy va ma’naviy markazning vujudga kelishiga sabab bo‘ldi. Muzeylar tarmog‘ining kengayishi va xalqaro hamkorlikning faollashuvi sohaning istiqbolli rivojlanishidan dalolat beradi.

**“SOG’LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Kelgusida muzeylarni to‘liq raqamlashtirish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish, kadrlar salohiyatini oshirish va hududiy muzeylarni qo‘llab-quvvatlash ustuvor vazifa bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Tarixiy xotirasiz kelajak yo‘q. — Toshkent, 1998. - B.56.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Muzeylar faoliyatini tubdan qo‘llab-quvvatlash masalalari to‘g‘risida”gi qarori. — 1998.-B.79.
3. N.Sodikova. Madaniy edgorliklar xazinasini. — Toshkent: Fan, 1981.- B.97.
4. Moziydan sado jurnali materiallari.№11-son.2001.-B.4.
5. Farg‘ona o‘lkashunosligi. — Farg‘ona, 1996.-B.107.
6. Muzeyshunoslik. Moskva.1988.
7. N.Sodikova. Madaniy edgorliklar xazinasini. Toshken.1981.
8. Instruktsiya po uchetu i xraneniyu muzeno`x tsennostey v muzeyax sistemo`.- Moskva.1977.